

«Κοινωνικών Επιστημών»

«ΠΜΣ Εγκληματολογικές και Ποινικές Προσεγγίσεις της
Διαφθοράς, του Οικονομικού και του Οργανωμένου
Εγκλήματος»

Διπλωματική Εργασία

«Η εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στην κοινωνία και οι
πολιτικές αντιμετώπισής του με τη χρήση των ειδικών
ανακριτικών πράξεων»

«Μαρία Αδαμοπούλου»

Επιβλέπων καθηγητής: «Γεώργιος Κοντογεώργης»

Κιλκίς, Ιανουάριος 2023

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Η εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στην κοινωνία και οι πολιτικές αντιμετώπισής του με τη χρήση των ειδικών ανακριτικών πράξεων»

«Μαρία Αδαμοπούλου»

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:
«Γεώργιος Κοντογεώργης»
«Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ»

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
«Σοφία Βιδάλη»
«Διευθύντρια του ΜΠΣ ΠΕΔ ΕΑΠ»

Κιλκίς, Ιανουάριος 2023

Περίληψη

Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις αποτελούν καινοτομία στην ποινική δικονομική νομοθεσία και τις πλέον κατάλληλες τεχνικές προκειμένου να αντιμετωπιστεί το οργανωμένο έγκλημα.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, οριοθετείται και αξιολογείται η απειλή του οργανωμένου εγκλήματος, παρουσιάζονται οι νομοθετικές προσπάθειες που έχουν γίνει διεθνώς, ώστε να δοθεί ένας ακριβής και πλήρης ορισμός και αναλύονται οι λόγοι που διευκολύνουν την ανάπτυξή του. Έπειτα, γίνεται αναφορά στο κοινωνικό φαινόμενο του οργανωμένου εγκλήματος και ιδιαίτερος στη συμβιωτική του σχέση με τη νόμιμη κοινωνία και οικονομία. Στο τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, η αντεγκληματική πολιτική που ακολουθείται από τη χώρα μας και εν συνεχεία, αναλύονται οι ειδικές ανακριτικές πράξεις όπως ισχύουν στο ά.254 ΚΠΔ, οι προϋποθέσεις διενέργειάς τους και η αποτελεσματικότητά τους στην εξάρθρωση των εγκληματικών οργανώσεων. Στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται νομολογιακή επισκόπηση προσφυγών στο ΕΔΔΑ από κατηγορούμενους που συνελήφθησαν και καταδικάστηκαν έπειτα από διενέργεια ειδικών ανακριτικών τεχνικών, μερικές εκ των οποίων ήταν απολύτως νόμιμες, ενώ σε άλλες που παραβιάστηκαν τα επιτρεπόμενα όρια, υπήρξε καταδίκη των χωρών από το ΕΔΔΑ λόγω της παραβίασης της παρ.1 του ά.6 της ΕΣΔΑ.

Παρότι οι ειδικές ανακριτικές τεχνικές ως μέτρα θεωρούνται ιδιαίτερα επαχθή, εφόσον διενεργούνται νομίμως, επιτυγχάνουν να διασπάσουν τη μυστικότητα και στεγανότητα που χαρακτηρίζει τις εγκληματικές οργανώσεις. Απαιτείται συνεπώς, παράλληλα με τη χρήση των ειδικών ανακριτικών πράξεων να εξασφαλίζονται και τα εχέγγυα της δικαιοσύνης της διαδικασίας, διότι ακόμη και στην περίπτωση της αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος, δε δικαιολογείται η αξιοποίηση αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν παρανόμως παραβιάζοντας θεμελιώδη συνταγματικά και δικονομικά δικαιώματα του κατηγορουμένου.

Λέξεις – Κλειδιά

Οργανωμένο έγκλημα, ειδικές ανακριτικές πράξεις, άρση απορρήτου, ανακριτική διείδυση, αστυνομική παγίδευση, αποτελεσματικότητα.

«The evolution of organized crime in society and the policies for dealing with it through the use of special investigative acts »

«Maria Adamopoulou»

Special investigative measures are an innovation in criminal procedural law and the most appropriate techniques to deal with organized crime. In the first chapter of this thesis, the threat of organized crime is defined and assessed, the legislative efforts that have been made internationally to provide an accurate and complete definition are presented, and the reasons that facilitate its development are analyzed. Then, reference is made to the social phenomenon of organized crime and in particular its symbiotic relationship with the legal society and economy. In the third and fourth chapter, organized crime in Greece, the counter-crime policy followed by our country is presented and then, the special investigative techniques as applied in article 254 of the Code of Criminal Procedure, the conditions for their execution and their effectiveness in dismantling criminal organizations. The seventh chapter provides a jurisprudential overview of appeals to the ECHR by defendants who were arrested and convicted after special interrogation techniques were carried out, some of which were perfectly legal, while in others where the permissible limits were violated, there was a condemnation of the countries by the ECHR due to the violation of par.1 article 6 ECHR. Although special investigative techniques are considered to be particularly burdensome as measures, if carried out legally, they succeed in breaking the secrecy and secrecy that characterizes criminal organizations. It's therefore necessary, in parallel with the use of special investigative acts, to ensure the guarantees of the fairness of the proceedings, because even in the case of dealing with organized crime, the use of evidence obtained illegally in violation of fundamental constitutional and procedural rights of the accused isn't justified.

Keywords

Organized crime, special investigative operations, secrecy, investigative penetration, police entrapment, effectiveness.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αντωνόπουλος, Γ. & Παπανικολάου, Γ. (2020). Έλεγχος και πρόληψη του «οργανωμένου εγκλήματος». *Εγκληματολογία 1-2/2020*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Αντωνόπουλος, Γ. & Παπανικολάου, Γ. (2016). «Καπιταλισμός χωρίς άδεια»: Η ελληνική περίπτωση, στο: Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, (σελ.955-976), Α΄ τόμος. Αθήνα, Σάκκουλας.

Βαθρακοκοίλης, Α. (2006). Η νομική υπόσταση της ανακριτικής διεϊσδυσης και οι συνέπειες αυτής. *Ποινική Δικαιοσύνη*. Σελ.1052 επ.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2014). *«Λευκά Κολάρα» & Οικονομικό Έγκλημα: Κοινωνική Βλάβη & Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας.

Βιδάλη, Σ. (2019). «Όψεις της ανάκρισης σε υποθέσεις εγκλημάτων των ισχυρών και οργανωμένου εγκλήματος» στο: Βιδάλη, Σ. & Κουλούρης, Ν. & Παπαχαραλάμπους Χ. (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, (σελ.307-331). Αθήνα, Ε.Α.Π..

Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια: Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Βιδάλη, Σ. (2007). *Έλεγχος του εγκλήματος και δημόσια αστυνομία: τομές και συνέχειες στην Αντεγκληματική Πολιτική*. Α΄ Τόμος. Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλας.

Γασπαρινάτου, Μ. (2019). «Πολιτική διαφθορά και χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα» στο: Βιδάλη, Σ. & Κουλούρης, Ν. & Παπαχαραλάμπους Χ. (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, (σελ.157-183). Αθήνα, Ε.Α.Π..

Γεωργιάδου, Μ. (2020). Έρευνες και ειδικές ανακριτικές πράξεις: Ειδικές ανακριτικές πράξεις επί ορισμένων εγκλημάτων. Στο Λ Μαργαρίτης (επιμ.) *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας: Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν.4620/2019*. Α΄ Τόμος, (σελ.1434-1453). Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Δαλακούρας, Θ. (2020). *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας: Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν 4620/2019*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Δαλακούρας, Θ. (2019). *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας: Μια πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση του Ν4620/2019*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Δαλακούρας, Θ. (2016). Δικονομικές ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς στον δημόσιο τομέα. (Μια πρώτη αποτίμηση των προτάσεων του Συνεκτικού Σχεδίου για την αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος και της διαφθοράς στο δημόσιο τομέα, στο: Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, (σελ.828-843), Α' τόμος. Αθήνα, Σάκκουλας.

Δαλακούρας, Θ. (2011). Ανακριτική Διείσδυση, δικαίωμα σιωπής και δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης. Στο Prittwitz C & Καϊάφα-Γμπάντι Μ (επιμ.), *Επιτήρηση & Ποινική Καταστολή στη Σύγχρονη Αντεγκληματική Πολιτική*, Πρακτικά 9ου Ελληνογερμανικού Συμποσίου. (σελ.149-153), Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Δασκαλάκης, Α. (2017). Οι έννομες συνέπειες της δράσης του agent provocateur στον κατηγορούμενο. *Ποινική Δικαιοσύνη*. Σελ. 914 επ.

Δημόπουλος, Χ. (2022). *Εγκληματολογία*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Δημόπουλος, Χ. (2021). *Εγκληματολογική, Αστυνομική & Δικανική Ανακριτική*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Δημόπουλος, Χ. (2018). *Ανακριτική*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Δημόπουλος, Χ. (2011). *Ανακριτική*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

ΕΔΔΑ, Υπόθεση Πυργιωτάκης κατά Ελλάδας Απόφαση της 21.2.2008 [Ανακριτική διείσδυση – Δίκαιη δίκη] (παράτ. Ε Πουλαράκης). (2008). *Ποινική Δικαιοσύνη*, σελ.1332 επ.

Ζήσης, Α. (2022). *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*. Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας.

Ξενάκη, Σ. (2011). Το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα: Η οριοθέτηση και αξιολόγηση της απειλής. *ΕΦΔΔ II/2011*. Σελ.137 επ.

Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ. (2011). Η πρόσφατη νομολογία του ΕΔΔΑ για την αστυνομική διείσδυση και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. *Ποινική Δικαιοσύνη*. Σελ. 59 επ.

Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ. (2007). Η οριοθέτηση του αξιοποίνου της τρομοκρατίας και οι προκλήσεις για ένα δικαιοκρατούμενο ποινικό δίκαιο. Στο: Συλλογικό Έργο, *Τιμητικός τόμος για τον Ιωάννη Μανωλεδάκη*, (σελ.267-299), Τόμος 2, Αθήνα, Σάκκουλας.

Καμηλάρης, Α. (2009). *Εγκληματικότητα και κράτος δικαίου*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Καραγιάννης, Γ. (2021). *Κύρια Ανάκριση*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Καραγιαννίδης, Χ. (2016). Η κρίση ως ευκαιρία για τη χάραξη και υλοποίηση κοινωνικής αντεγκληματικής πολιτικής, στο: Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, (σελ.234-249), Α΄ τόμος. Αθήνα, Σάκκουλας.

Καραγκούνης, Δ. (2017). Η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος της παρ. 1 του άρθρου 187 ΠΚ. *Ποινικά Χρονικά ΕΖ/2017*. Σελ. 636 επ.

Καράμπελας, Λ. (2000). Η νομοθετική και νομολογιακή αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. Στα Πρακτικά του Ζ΄ Πανελληνίου Συνεδρίου, *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου*, (σελ.153-169). Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας.

Καρράς, Α. (2020). *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Καρράς, Α. (2017). *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Κασάπογλου, Α. (2016). Οικονομική κρίση και κρατούμενοι για οικονομικά εγκλήματα και εγκλήματα του «λευκού κολάρου»: Οι επιδράσεις του εγκλεισμού στην κοινωνική τους ταυτότητα, στο: Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, (σελ.2551-2586), Α΄ τόμος. Αθήνα, Σάκκουλας.

Κοσμάτος, Κ., & Λαμπάκης, Χ. (2019). «Εστίες διαφθοράς στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης» στο: Βιδάλη, Σ. & Κουλούρης, Ν. & Παπαχαράλαμπος Χ. (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, (σελ.185-209). Αθήνα, Ε.Α.Π..

Κουκλουμπέρης, Ν. (2021). Παρατηρήσεις στην ΑΠ (Ποιν) 105/2019: Ο υπερασπιστικός ισχυρισμός της αστυνομικής παγίδευσης. *Ποινική Δικαιοσύνη*, σ.128 επ.

Κουκλουμπέρης, Ν. (2021). Παρατηρήσεις στην ΑΠ (Ποιν) 1014/2020: Το ζήτημα της αξιοποίησης αποδεικτικών στοιχείων κατόπιν άρσης απορρήτου. *Ποινική Δικαιοσύνη*, σ.1246 επ.

Κουράκης, Ν. (2000). Το οργανωμένο έγκλημα: Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισης του στην Ελλάδα. Στα Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου*, (σελ.173-193). Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας.

Κουράκης, Ν. (1999). Το οργανωμένο έγκλημα: Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισης του στην Ελλάδα. *Ποινική Δικαιοσύνη 10/1999*, σελ.1017 επ.

Κωνσταντινίδης, Α. (2020). *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*. 4^η έκδοση, Αθήνα, Σάκκουλας.

Λίβος, Ν. (2000). Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και Δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισης του. Στα Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου*, (σελ.17-67). Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας.

Λίβος, Ν. (2007). *Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις, Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος*. Αθήνα, Π.Ν. Σάκκουλας.

Λίμα, Δ. (2022). *Οργανωμένο Έγκλημα: Δογματική ανάλυση και δικαιοφιλοσοφική θεμελίωση της ποινικής αντιμετώπισης του αδικήματος της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Λυντέρης, Χ. (2007). Η ποινική προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας. *Ποινικά Χρονικά*, σελ. 560 επ.

Μαργαρίτης, Α.Χ. (2011). Παρεμβάσεις Ανακριτική Διείσδυση και δικαστικό συμβούλιο (:άρθρο 253Α ΚΔΠ). Στο Prittwitz C & Καϊάφα-Γμπάντι Μ (επιμ.), *Επιτήρηση & Ποινική Καταστολή στη Σύγχρονη Αντεγκληματική Πολιτική*, Πρακτικά 9ου Ελληνογερμανικού Συμποσίου. (σελ.135-148), Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Μπούγκας, Δ. (2021). Σύγχρονες εξελίξεις στο πεδίο του ξεπλύματος: Η Οδηγία 2018/1673/ΕΕ και η ανάγκη (:) για εθνική εναρμόνιση. *Ποινική Δικαιοσύνη 5/2021*, σελ.660 επ.

Μπόση, Μ. & Βασιλειάδης, Η. (2016). Οργανωμένο έγκλημα και αδύναμες κρατικές δομές σε περίοδο κρίσης: Μια αμφίδρομη σχέση, στο: Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, (σελ.1166-1193), Α' τόμος. Αθήνα, Σάκκουλας.

Νάιντος, Χ. (2017). Ειδικές ανακριτικές πράξεις: επίκαιρα ζητήματα. *Ποινικά Χρονικά*, σελ.491 επ.

Ορφανός, Σ. (2021). *Οργανωμένο Έγκλημα: Άρθρο 187ΠΚ Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Παναγιωτόπουλος, Π. (2018). Άρθρο 251: καθήκοντα εκείνου που ενεργεί την ανάκριση. Στο *Μαργαρίτης, Α. (επιμ). συλλογικό έργο: Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (ερμηνεία κατ' άρθρο-τόμος πρώτος)*, (σελ.1531-1541), Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Παπαδαμάκης, Α. (2019). *Ποινική Δικονομία*. 9η έκδοση. Αθήνα, Σάκκουλας.

Παπαδαμάκης, Α. (2007). Ανακριτική διείσδυση και άρση απορρήτου ως ανακριτικές πράξεις κατά του οργανωμένου εγκλήματος. Στο συλλογικό έργο: *Τιμητικός τόμος για τον Ιωάννη Μανωλεδάκη*, (σελ.947-961), Τόμος 2. Αθήνα, Σάκκουλας

Παπαθεοδώρου, Θ. (2021). *Δημόσια Ασφάλεια & Αντεγκληματική Πολιτική*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Παπανικολάου, Α Ε. (2013). Ανακριτική Διείσδυση και Αστυνομική Παγίδευση: Μια Προσέγγιση του Ζητήματος ιδίως σε Αξιοποινες Πράξεις του Νόμου περί Ναρκωτικών. Αθήνα, Σάκκουλας.

Παπακυριάκου, Θ. (2007). Η ποινική νομοθεσία για την καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ως θεμελιώδης άξονας ενός νέου μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής. Στο συλλογικό έργο: *Τιμητικός τόμος για τον Ιωάννη Μανωλεδάκη*, (σελ.483-529), Τόμος 2. Αθήνα, Σάκκουλας.

Παπαχαραλάμπους, Χ. (2003). Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος: Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών, στο Μαγγανάς, Α. (επιμ.) *Τιμητικός τόμος για την Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*. (σελ.1047-1064), Β' τόμος. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Παύλου, Σ. (2015). Η μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων υπόπτων από τις αρχές: Θεσμικό πλαίσιο, δικαιοκρατικά όρια, πρακτικές στρεβλώσεις και εκτροπές. *Ποινικά Χρονικά ΞΕ/2015*, σ.161 επ.

Πλαγάκος, Γ. (2021). *Ο Ανακριτής*. Αθήνα, Σάκκουλας.

Ριζάβα, Φ. (2012). *Οργανωμένο Έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Σάμιος, Θ. (2001). Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων: Ζητήματα συρροής του (νέου) άρθρου 253Α' ΚΠΔ με τις διατάξεις ειδικών ποινικών νόμων στις οποίες προβλέπεται η διεξαγωγή αντίστοιχων ανακριτικών πράξεων. *Ποινικά Χρονικά ΝΑ/2001*. Σελ.1034 επ.

Σατλάνης, Χ. (2020). *Εισαγωγή στην Ποινική Δικονομία: Με τον νέο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Ν 4620/2019)*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Σπινέλλη, Κ. (2014). *Εγκληματολογία*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Σπυράκος, Δ. (2001). Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος. *Ποινικά Χρονικά ΝΑ/2001*, σελ.1030 επ.

Σταμούλη, Ε. (2016). Οργανωμένο έγκλημα και οικονομική κρίση: τάσεις και μεταβολές, στο: Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, (σελ.1194-1230), Α' τόμος. Αθήνα, Σάκκουλας.

Σταμούλη, Ε. (2019). «Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα» στο: Βιδάλη, Σ. & Κουλούρης, Ν. & Παπαχαραλάμπους Χ. (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, (σελ.213-238). Αθήνα, Ε.Α.Π..

Στεφανίδου, Α. (2008). Η έμμεση αποποινικοποίηση εγκλημάτων με γνώμονα το μέσο ή τον τρόπο τέλεσης αυτών. Σχέση της προβληματικής αυτής με το νόμο περί απορρήτου. *Ποινική Δικαιοσύνη 3/2008*, σελ.343 επ.

Συκιάτου, Α. (2016). Παγκοσμιοποίηση και Αντεγκληματική Πολιτική, στο: Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, (σελ.182-213), Α' τόμος. Αθήνα, Σάκκουλας.

Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ε. (2004). Οι πρωτοβουλίες της Ε.Ε. για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. *ΠοινΔικ2004*. Σελ.191 επ.

Τσίγκανου, Ι. (2016). Αντεγκληματική Πολιτική και τυπικός κοινωνικός έλεγχος στην Ελλάδα της Κρίσης, στο: Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, (σελ.214-233), Α' τόμος. Αθήνα, Σάκκουλας.

Τσόλιας, Γρ. (2008). Προς ένα σύγχρονο νομικό πλαίσιο προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών (παρουσίαση και σχολιασμός του ΠΔ 47/2005). *ΠοινΔικ 7/2005*, σελ.792 επ.

Χλούπης, Γ. (2016). Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο της αντιμετώπισης σύγχρονων μορφών εγκληματικής δράσης και ειδικότερα του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, στο: Γασπαρινάτου, Μ. (επιμ.), *Έγκλημα και ποινική καταστολή σε εποχή κρίσης*, (σελ.1231-1247), Α' τόμος. Αθήνα, Σάκκουλας.

Χλούπης, Γ. (2019). «Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος» στο: Βιδάλη, Σ. & Κουλούρης, Ν. & Παπαχαλαράμπος Χ. (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα*, (σελ.279-306). Αθήνα, Ε.Α.Π..

Χλούπης, Γ. (2020). Το άρθρο 187ΠΚ: «Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης». *ΠοινΔικ 6/2020*. Σελ.536 επ.

Χουλιάρης, Α. (2021). Όψεις της αντεγκληματικής πολιτικής και του ποινικού δικαίου στην κοινωνία της διακινδύνευσης. *Εγκληματολογία 1-2/2021*, σελ.140 επ.

Χριστόπουλος, Α. (2014). Διαχρονική επισκόπηση της έννοιας και των μέτρων αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος εξ' επόψεως ουσιαστικού ποινικού δικαίου σε επίπεδο διεθνούς, ευρωπαϊκής και εσωτερικής δικαιοταξίας και τα χαρακτηριστικά του στοιχεία υπό το πρίσμα της ελληνικής νομολογίας. *Ποινική Δικαιοσύνη 1/2014*, σελ.65 επ.

Ξενόγλωσση

Della Porta, D. & Vanucci, A. (2012). *The Hidden Order Of Corruption*. United Kingdom, Ashgate.

Hirschfeld, K. (2015). *Gangster States: Organized Crime, Kleptocracy and Political Collapse*. New York, Palgrave Macmillan.

Paoli, L & Vander Beken T. (2014). Organized Crime: A Contested Concept. Στο Paoli, L. (ed), *The Oxford Handbook Of Organized Crime*. New York, Oxford University Press.

Ruggiero, V. & Vass, A. (1999). “*Heroin Use and the Formal Economy, illicit Drugs and Licit Economies in Italy*”, *British Journal of Criminology*. σελ.273-291.

Chambliss, W. (1988). *On the Take. From petty Crooks to presidents*. 2nd edit. Bloomington & Indianapolis, Indiana University Press.

Ηλεκτρονικές Πηγές

Βιδάλη, Σ. (19/7/2009). Η πορεία προς το οργανωμένο έγκλημα. *ΤΟ ΒΗΜΑ*. Ανακτήθηκε από: <https://www.tovima.gr/2009/07/19/opinions/i-poreia-pros-to-organwmeno-egklima/> στις 21/11/2022.

Βιδάλη, Σ. (Μάιος 2018). Η κριτική εγκληματολογία μέσα από τη διαδρομή του William Chambliss. *The Art of Crime*. Ανακτήθηκε από: <https://theartofcrime.gr/%CE%B7-%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7-%CE%B4/> στις 20/11/2022.

Βιδάλη, Σ. (7/1/2013). *Νομιμότητα και παρανομία: Βίοι παράλληλοι*. Ανακτήθηκε από: <https://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/nomimotita-kai-paranomia-bioi-paralliloi-tis-sofias-bidali> στις 21/11/2022.

Ελληνική Αστυνομία. (Οκτώβριος 2018). *Έκθεση για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2017*. Αθήνα, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας. Ανακτήθηκε από: http://www.astynomia.gr/images/stories/2018/prokirikseis18/2017-ekthesi_organomenou_egklimatos.pdf στις 18/11/2022.

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (18/12/2000). *Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000/C364/01)*. Ανακτήθηκε από: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf στις 15/12/2022.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (11/11/2008). *ΑΠΟΦΑΣΗ-ΠΛΑΙΣΙΟ 2008/841/ΔΕΥ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 24ης Οκτωβρίου 2008 για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος*. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008F0841&from=EL> στις 18/11/2022.

Θεοδωρίδου, Χ. (2020). Ανακριτική Διείσδυση: τα ρευστά όρια με την αστυνομική παγίδευση. *Justina.gr*, Ανακτήθηκε από:

<http://www.justina.gr/%CF%86%CE%B9%CE%BB%CE%BF%CE%BE%CE%B5%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CF%89%CE%BD/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B4%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B1-%CF%81%CE%B5%CF%85%CF%83%CF%84%CE%B1-%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%B1-%CE%BC/> στις 19/11/2022.

Λυδάκης, Ε. (χ.χ.). *Οργανωμένο Έγκλημα: το οργανωμένο έγκλημα έννοια, χαρακτηριστικά, αντιμετώπιση*. Ελληνική Αστυνομία. Ανακτήθηκε από: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=2481&Itemid=400&lang στις 20/11/2022.

Ράμμος, Χ. & Γκριτζαλης, Στ. & Παπανικολάου, Αικ. (7/4/2021). *Αντίθεση του άρθρου 87 Ν. 4790/2021 προς τις εγγυήσεις της ΕΣΔΑ για διαφύλαξη του απορρήτου των επικοινωνιών*. Ανακτήθηκε από: <https://www.constitutionalism.gr/2021-04-07-rammos-gritzalis-papanikolaou-aporrito-epikinonion/> στις 4/1/2023.

Στεργιούλης, Ε. (Μάρτιος 2021). Όψεις του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. *Crime Times*. Ανακτήθηκε από: <https://www.crimetimes.gr/%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82-%CF%83/> στις 18/11/2022.

Συμβούλιο της Ευρώπης. (18/9/2008). Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Υπόθεση ΒΛΑΧΟΣ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ. Ανακτήθηκε από: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-166136&filename=CASE%20OF%20VLACHOS%20v.%20GREECE%20-%20%5BGreek%20Translation%5D%20by%20Official%20Translation%20Center.docx&logEvent=False> στις 26/12/2022.

The Art Of Crime. (Νοέμβριος 2019). Συνέντευξη του Καθηγητή Θεοχάρη Δαλακούρα, Προέδρου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για τον νέο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, στον Καθηγητή Αδάμ Χ. Παπαδαμάκη και την Επικ. Καθηγήτρια Όλγα Τσόλκα. Ανακτήθηκε από:

<https://theartofcrime.gr/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%B3%CE%B7%CF%84%CE%AE-%CE%B8%CE%B5%CE%BF%CF%87%CE%AC%CF%81%CE%B7-%CE%B4%CE%B1%CE%BB%CE%B1/> στις 28/12/2022.

Burton, T. (October 1995). Undercover Officer Safety. *National Executive Institute Associates (NEIA)*. Ανακτήθηκε από: <http://neiassociates.org/undercover-officer-safety> στις 28/12/2022.

Council of Europe. (9/6/1998). European Court of Human Rights: Case of Teixeira de Castro v. Portugal. Ανακτήθηκε από: https://www.hrdp.org/files/2013/09/10/CASE_OF_TEIXEIRA_DE_CASTRO_v. PORTUGAL .pdf στις 26/12/2022.

Council of Europe. (20/4/2005). Recommendation Rec (2005)10 of the Committee of Ministers to member states on “special investigation techniques” in relation to serious crimes including acts of terrorism. Ανακτήθηκε από: <https://rm.coe.int/0900001680909edf> στις 23/1/2023.

Council of Europe. (4/2/2011). European Court of Human Rights: Case of Bannikova v. Russia. Ανακτήθηκε από: https://www.hrdp.org/files/2013/09/07/CASE_OF_BANNIKOVA_v. RUSSIA .pdf στις 26/12/2022.

European Court of Human Rights. (23/10/2014). Case of Furcht v Germany. Ανακτήθηκε από: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-128175%22%5D%7D> στις 2/1/2023.

United Nations. (2004). *UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS THERETO*. New York. Ανακτήθηκε από: <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf> στις 20/11/2022.

Νομοθεσία

Αιτιολογική Έκθεση του Ν.4619/2019. *Κύρωση του Ποινικού Κώδικα.*

Νόμος 1990/1991 - ΦΕΚ 193/Α/16-12-1991. *Κύρωση Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών.*

Νόμος 2145/1993 - ΦΕΚ 88/Α/28-5-1993. *Ρύθμιση θεμάτων εκτέλεσης ποινών, επιταχύνσεως και εκσυγχρονισμού των διαδικασιών απονομής της Δικαιοσύνης και άλλων θεμάτων.*

Νόμος 2225/1994 - ΦΕΚ 121/Α/20-7-1994. *Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις.*

Νόμος 2331/1995 - ΦΕΚ 173/Α/24-8-1995. *Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις - Ολομέλεια Αρείου Πάγου - Διαιτησίες και άλλες διατάξεις.*

Νόμος 2472/1997 - ΦΕΚ Α'50 /10.4.1997. *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.*

Νόμος 2713/1999 - ΦΕΚ 89/Α/30-4-1999. *Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις.*

Νόμος 3666/2008 - ΦΕΚ 113/Α'/18.6.2008. *Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς και αντικατάσταση συναφών διατάξεων του Ποινικού Κώδικα.*

Νόμος 3875/2010 - ΦΕΚ 158/Α/20-9-2010. *Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις.*

Νόμος 4619/2019 - ΦΕΚ 95/Α/11-6-2019. *Κύρωση του Ποινικού Κώδικα.*

Νόμος 4637/2019 - ΦΕΚ 180/Α/18-11-2019. *Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και συναφείς διατάξεις.*

Νόμος 4624/2019 - ΦΕΚ 137/Α/29-8-2019. Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις.

Νόμος 4790/2021 - ΦΕΚ Α' 48/31-03-2021). Κατεπείγουσες ρυθμίσεις για την προστασία της δημόσιας υγείας από τις συνεχιζόμενες συνέπειες της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, την ανάπτυξη, την κοινωνική προστασία και την επαναλειτουργία των δικαστηρίων και άλλα ζητήματα.

Άρθρο 8 - Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

Άρθρο 2 του Συντάγματος: Πρωταρχικές υποχρεώσεις της πολιτείας.

Άρθρο 9 του Συντάγματος: Άσυλο της κατοικίας.

Άρθρο 19 του Συντάγματος: Απόρρητο επιστολών, ανταπόκρισης και επικοινωνίας.

Αποφάσεις

Άρειος Πάγος, Απόφαση 537/2011 (ΣΤ, Ποινικές). Ανακτήθηκε από: http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=A4X1RHQ3CNRQR RPHVJA6SXVDGHR47H&apof=537_2011&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%D3%D4 στις 28/12/2022.

Άρειος Πάγος, Απόφαση 1354/2018 (ΣΤ, Ποινικές). Ανακτήθηκε από: http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=JPSNW4CZ9B5LIGC HUPZO682ILKQX9X&apof=1354_2018&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%D3%D4 στις 28/12/2022.

Άρειος Πάγος. Απόφαση 1377/2020 (Ζ, Ποινικές). Ανακτήθηκε από: http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=NGWU73BVP0G49R

[4I4FOBI3HSRLK1LI&apof=1377_2020&info=%D0%CF%C9%CD%C9%CA%C5%D3%20-%20%20%C6](#) στις 30/11/2022.

Γνωμοδοτήσεις

Γνωμοδότηση Εισαγγελίας Αρείου Πάγου 2/2017. *Νομιμότητα της χρήσης και αποδεικτικής αξιοποίησης αποδεικτικού υλικού που προέρχεται από την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών.*

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.